

Saknade barn

KS 2020/1193

RIKTLINJE FÖR KOMMUNENS ARBETE MED SAKNADE BARN

Riktlinjen är antagen av kommunfullmäktige den 29 mars 2021 (§ 37) och gäller för hela den kommunala organisationen.

Riktlinjen beskriver hur Norrköpings kommun ska arbeta förebyggande och åtgärdande vid misstanke om saknade barn.

Innehåll

1. Inledning	3
2. Kommunövergripande arbete	4
3. Respektive myndighets ansvar	5
3.1 Utbildningskontoret.....	5
3.2 Socialkontoret.....	6
3.3 Arbetsmarknads- och vuxenutbildningskontoret	7
3.4 Överförmyndarenheten	7
3.5 Vård- och omsorgskontoret.....	7
3.6 Försäkringskassan	8
3.7 Skatteverket.....	8
3.8 Polismyndigheten	8
4. Samordning av insatser mellan myndigheter	9

1. Inledning

Norrköpings kommun har sedan 2011 arbetat systematiskt med frågor som handlar om hedersrelaterat våld och förtryck. En samordningsfunktion tillsattes 2017 på kommunstyrelsens kontor vars arbete mynnade ut i ett inriktningsdokument "Förhindra att barn och ungdomar utsätts för våld och förtryck i hemmet" (KS 2016/0645).

Samordnaren har bland annat i uppdrag att sprida information till barn och vårdnadshavare och yrkesverksamma som möter barn i sina verksamheter samt kompetensutveckling för yrkesverksamma. Arbetet omfattar även vägledning i ärenden som handlar om hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap, vilseledande äktenskapsresor, könsstympling av kvinnor och flickor samt uppfostringsresor. Samordnaren ingår i kommunens konsultativa team mot våld.

Syftet med riktlinjen för kommunens arbete med saknade barn är att barn som riskerar att föras ut ur landet eller har förts ut ur landet mot sin vilja ska få ett likvärdigt stöd, säkerställa rutiner i verksamheter som möter barn, tydliggöra olika myndigheters ansvar och samverka mellan myndigheter. Riktlinjen ska stärka arbetet i kommunen och ge ansvariga i kommunen en helhetsbild över saknade barn. Riktlinjen ska vara ett stöd för personal som möter barn i det förebyggande och åtgärdande arbetet.

I riktlinjen används begreppet barn (0-18 år), men även myndiga personer kan ha rätt till stöd.

Personal som möter barn behöver ha kompetens i frågor som handlar om hedersrelaterat våld och förtryck. All personal i kommunens verksamheter ska ges stöd i att uppmärksamma barns oro och utsatthet.

Förebyggande arbete kan utgöras av informationen till barn om deras rättigheter och svensk lagstiftning och att öka kunskapen kring hedersrelaterat våld och förtryck bland personal som möter barn i sina verksamheter.

Verksamheter som möter barn ska ha rutiner för åtgärder vid oro och misstanke om att ett barn löper risk eller har förts ut ur landet mot sin vilja. Åtgärdande arbete kan utgöras av orosanmälan till socialkontoret, polisanmälan, samverkan mellan myndigheter. När ett barn har förts ut ur Sverige har svenska myndigheter begränsade möjligheter att agera.

Samverkan inom och mellan myndigheter samt med aktörer som kommer i kontakt med barn är av avgörande betydelse.

2. Kommunövergripande arbete

Sedan hösten 2014 har kommunen årligen kartlagt saknade barn. För att säkerställa rätt insatser behöver begreppet *saknade barn* definieras:

- Resa i uppfostringsyfte
- Resa med risk för barnåktenskap, tvångsåktenskap
- Resa med risk för könsstymning

Kommunens övergripande arbete utgörs av att sprida information till barn och vårdnadshavare och yrkesverksamma som möter barn i sina verksamheter samt, kompetensutveckling för yrkesverksamma.

Arbetet utgörs också av att kartlägga saknade barn, samverkan mellan myndigheter och vägledning i ärenden hedersrelaterat våld och förtryck, barnåktenskap, tvångsåktenskap, vilseledande åktenskapsresor, könsstymning av kvinnor och flickor samt uppfostringsresor.

För stöd och rådgivning kontakta:

Norrköpings kommun Socialkontoret

Norrköpings kommun Konsultativa grupp rörande våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

Länsstyrelsen i Östergötland stödtelefon

3. Respektive myndighets ansvar

Samtliga berörda myndigheter har ansvar för det egna förebyggande och åtgärdande arbetet samt samverkan med andra myndigheter. Arbetet förutsätter tydliga ansvarsområden. Samverka innebär att arbeta med ett gemensamt syfte, att tydliggöra ett gemensamt förhållningssätt utifrån olika professioners kompetens och uppdrag och att ha tillit till varandras kunskaper. För lagstiftning hänvisas till bilaga 1.

Enligt Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) har myndighet, befattningshavare och personal vars verksamhet berör barn och ungdom, skyldighet att anmäla till socialtjänsten om de i sin verksamhet får kännedom om- eller misstänker att ett barn far illa.

3.1 Utbildningskontoret

Skollagen (SFS 2020:800) reglerar vilka rättigheter och skyldigheter barn, elever och vårdnadshavare har samt skolhuvudmannens ansvar. Utbildningskontoret kartlägger regelbundet saknade barn. Kartläggningen ger utbildningsnämnden en samlad bild för att kunna agera utifrån barnets bästa. Kartläggningen av saknade barn syftar till att identifiera var barnet befinner sig samt vidta adekvata åtgärder. Åtgärder kan utgöras av orosanmälan till socialkontoret samt kontakt med Försäkringskassan och Skatteverket. Utbildningskontoret samverkar med socialtjänst och polis i sitt förebyggande och åtgärdande arbete.

Enligt skollagen (SFS 2010:800) är rektor skyldig att se till att upprepad eller längre frånvaro skyndsamt utreds. Syftet med utredningen är att undersöka vilka faktorer som påverkar barnets skolnärvaro och vilket stöd barnet behöver. Utredningen ska utgöra underlag för åtgärder. Det är skillnad i hanteringen av ärenden då enbart grundskola och grundsärskola är skolpliktig.

I de ärenden som vårdnadshavare har ansökt om förlängd ledighet, flyttat men inte ändrat folkbokföring eller i de fall som vårdnadshavare anger att barnet ska gå i skola i annat land behöver skolan utreda utifrån skolpliktsbevakning.

Utbildningskontoret har rutiner för skolfrånvaro i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, och gymnasiesärskolan. Vid oroande frånvaro behöver frågan väckas om det kan handla om att barnet mot sin vilja har blivit bortförd till ett annat land och därmed undanhålls skolgång från vårdnadshavarna eller frivilligt rest utomlands för att delta i aktiviteter som radikaliserings- och våldsbejakande extremism.

Det finns anledning att vara extra vaksam om det tidigare har funnits oro kring exempelvis barnets omsorg, begränsningar, beteende, oro inför eller efter en resa. Vid rådgivning eller orosanmälan till socialkontoret är det viktigt att det framkommer vad oron står för utöver att barnet saknas. Rutin för skolnärvaroarbeta finns på intranätet.

Om vårdnadshavaren inte gör vad de kan för att få barnet att gå till skolan har utbildningsnämnden möjlighet att besluta om att förelägga barnets vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter.

3.2 Socialkontoret

Socialtjänsten i varje kommun ska verka för att barn och unga växer upp under trygga förhållanden och har ett särskilt ansvar för att se till att barn inte far illa. Enligt Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) har myndighet, befattningshavare och personal vars verksamhet berör barn och ungdom, skyldighet att anmäla till socialtjänsten om de i sin verksamhet får kännedom om- eller misstänker att ett barn far illa. En anmälan bör vara skriftlig för att undvika missförstånd, men kan också vara muntlig. Socialkontoret har rutiner för att kunna ta emot anmälningar från såväl personal som allmänhet.

Norrköpings kommun Orosanmälan till Socialkontoret

Vid en orosanmälan ska socialtjänsten:

- Skyndsamt göra en skyddsbedömning och ta ställning till om det finns behov av omedelbara åtgärder
- Ta ställning till om en utredning ska inledas för bedömning av barnets behov av skydd och stöd
- Ta ställning till om en polisanmälan ska göras

Enligt socialtjänstlagen har kommunen det yttersta ansvaret för att barn som bor i kommunen får det stöd och skydd de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. Barnets hemkommun är vanligtvis där barnet är folkbokförd. Enligt rättspraxis upphör inte kommunens ansvar om en person tillfälligt vistas utomlands om avsikten är att återvända till Sverige.

När ett barn har förts ut ur Sverige för att ingå äktenskap eller äktenskapsliknande förbindelse eller med syfte att könsstympas har svenska myndigheter begränsade möjligheter att agera. Den 1 juli 2020 infördes bestämmelser om utreseförbud i LVU (SFS 1990:52) för att motverka att barn förs utomlands (Prop. 2019/20: 132 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet). Enligt passlagen (SFS 1978:302) kan en person, som vistas utomlands och har förlorat sitt pass, få ett provisoriskt pass av utlandsmyndigheten inför hemresan.

Socialtjänstens möjligheter att agera beror på omständigheter i det enskilda fallet och vilket land som är behörigt att fatta beslut om barnet eller myndig person. Samarbete med UD, ambassader och konsulat utomlands samt Polismyndigheten är ofta nödvändig i dessa situationer.

En förutsättning för att Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga LVU (SFS 1990:52) ska vara tillämplig är att det föreligger missförhållanden relaterade till barnets miljö eller till barnets beteende. Ett beslut om ett omedelbart omhändertagande eller ett beslut om att ansöka om vård med stöd av LVU kan fattas även om barnet inte vistas i landet. Ett beslut om ett omedelbart omhändertagande kan således inte fattas enbart för att få hem barnet. Omhändertagande enligt LVU förutsätter att det finns en behörig kommun och att barnets vårdnadshavare vistas i Sverige. Beslutet kan dock inte verkställas så länge barnet vistas i utlandet utan först vid ankomsten till Sverige.

Socialtjänsten ska göra en polisanmälan vid misstanke om brott mot barn som kan utgöras av människohandel, könsstympling, barnäktenskap, tvångsäktenskap, vilseledande äktenskapsresa eller om barnet misstänks ha blivit utsatt för våld av en närstående.

Handläggning av ärenden som rör misstanke om vålds och sexualbrott mot barn i Östergötlands län.

3.3 Arbetsmarknads- och vuxenutbildningskontoret

I Norrköpings kommun ansvarar socialnämnden för insatser som riktar sig till barn och unga medan arbetsmarknads- och vuxenutbildningskontoret (AVK) ansvarar för ekonomiskt bistånd. När ett barn alternativt myndig person har förts utomlands mot sin vilja och inte har ekonomisk möjlighet att bekosta hemresan utreder AVK enligt socialtjänstlagen kostnader i samband med hemresan. Detta bistånd ges som en allra sista utväg. Det ekonomiska ansvaret kan falla inom båda socialnämndens och arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområde. Den här typen av bistånd kan ha karaktären av båda delar. Vårdnadshavaren har rätt att överklaga ett beslut att ge ett barn ekonomiskt bistånd.

När det handlar om saknade barn och det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats och betalats ut kan det vara skäl till att underrätta AVK. Det är samma regler som gäller vid anmälan till Försäkringskassan vid misstanke om felaktiga utbetalningar.

Norrköpings kommuns verksamheter har möjligheten att underrätta AVK vid misstanke om felaktigt utbetalat bistånd, vilket tidigare inte har varit möjligt på grund av sekretess. Reglerna utgör s.k. sekretessbrytande bestämmelser som möjliggör ett utlämnande av annars sekretesskyddade uppgifter med stöd av 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

3.4 Överförmyndarenheten

En god man kan vara behjälplig om en myndig person har blivit förd utomlands mot sin vilja, god man är den ende som kan företräda personen.

God man kan enbart utföra vissa insatser exempelvis:

- Polisanmäla vid misstanke om brott
- Spärra identitetshandlingar
- Bevaka den enskildes rättigheter i Sverige exempelvis bostad, ersättningar

3.5 Vård- och omsorgskontoret

Vård- och omsorgsverksamheten erbjuder vård och stöd till personer med funktionsnedsättningar. Synen på funktionsnedsättningar kan se olika ut inom olika kulturer. Individer med en intellektuell funktionsnedsättning har inte alltid insikt om vad de exempelvis samtycker till. Finns det oro eller misstanke om att en myndig person kommer att bli utsatt för ett vilseledande äktenskap kontaktas överförmyndarenheten, vård och omsorgskontoret och/eller socialkontoret efter samtycke från berörd person.

3.6 Försäkringskassan

Försäkringskassan värnar om socialförsäkringen genom att betala ut rätt ersättning till rätt person. Saknade barn anmäls till Försäkringskassan. I anmälan ska det anges var ifrån uppgiften kommer så myndigheten kan kontakta uppgiftslämnaren direkt vid frågor. Lagstöd för underrättelser till Försäkringskassan (2008:206)

forsakringskassankontrollsmaland@forsakringskassan.se

3.7 Skatteverket

Många rättigheter och skyldigheter som medborgare är beroende av, förutsätter att medborgaren är folkbokförd och att det framgår var medborgaren är folkbokförd. Om barnet/familjen är folkbokförda i Norrköping men det är oklart om personen/personerna bor i Norrköping ska det anmälas till Skatteverket. På Skatteverkets hemsida finns kontaktformulär. I anmälan ska det anges var ifrån uppgiften kommer ifrån så myndigheten kan kontakta uppgiftslämnaren vid frågor.

3.8 Polismyndigheten

En av polisens viktigaste uppgifter är att förebygga och förhindra brott. I det brottsförebyggande arbetet samarbetar polisen med andra aktörer i samhället exempelvis kommuner, Brottsförebyggande rådet och försäkringsbolag.

I Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2014:6) om handläggning av ärenden som gäller barn och unga rekommenderas att det skyndsamt ska göras en polisanmälan om det finns en misstanke om brott mot ett barn. Om det är oklart huruvida en polisanmälan ska göras bör polis eller åklagare konsulteras. De brott som innefattas i de Socialstyrelsens allmänna råd är barnnåttenskap, tvångsåttenskap, vilseledande till åttenskapsresa samt könsstympning. Dessa brott regleras i Brottsbalken (SFS 1962.700) och i lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor (SFS 1982:316).

Polismyndigheten i Östergötland - Polisanmälan

Om målsäganden eller en misstänkt är under 18 år ska polisen tidigt kontakta socialtjänsten.

[Handläggning av ärenden som rör misstanke om vålds och sexualbrott mot barn i Östergötlands län.](#)

4. Samordning av insatser mellan myndigheter

